

Macrofaunanieuwsmail 69, 19 december 2006

Beste lezers,

Hier is de kerst uitgave van de macrofaunanieuwsmail.
Hartelijk dank voor alle bijdragen en voor een ieder:

**Hele fijne feestdagen
en een soortenrijk 2007**

Ik hoop dat jullie in het nieuwe jaar weer veel kopij blijven sturen.

Zie je iets opmerkelijks, hoor je iets leuks, heb je ander nieuws laat het weten via

macrofauna@solcon.nl of www.macrofauna.web-log.nl

groeten, Myra Swarte

In dit nummer:

Nieuw verschenen NEN:	1
<i>Polypedilum nubifer</i> , een nieuwe Chironomide voor Nederland.....	1
Vervolg symposium Kwaliteitsborging in de Hydrobiologie	5
Info Vermandel December 2006	6

Nieuw verschenen NEN:

Nieuw verschenen: NEN-EN 15196:2006

'Water quality - Guidance on sampling and processing of the pupal exuviae of Chironomidae
(Order Diptera) for ecological assessment'

De volledige tekst van deze nieuwe norm is te bestellen via de Normshop op www.nen.nl of bij NEN-
Klantenservice: telefoon (015-2690391), fax (015-2690271) of e-mail: bestel@nen.nl

Groeten,
Gert van Ee

Voorhelmstraat 5
NL-2012 ZM Haarlem
t 023-5315742

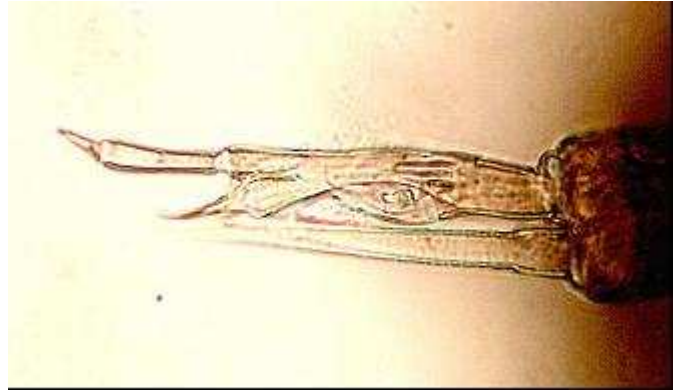
***Polypedilum nubifer*, een nieuwe Chironomide voor Nederland**

Er is veel beweging op het polypedilum vlak. David Tempelman is bezig met een update van de tabel die Moller Pillot in 2003 heeft gemaakt, omdat er drie nieuwe soorten zijn gevonden.
Dit is een melding van een van die nieuwe soorten in NL.

Michiel Wilhelm

Samenvatting

De soort *Polypedilum nubifer* is in augustus 2005 massaal aangetroffen in een pas gegraven poel in een weiland nabij Cothen in Utrecht. De larve is qua postuur gelijk aan *P. nubeculosum* maar onderscheidt zich ervan doordat de keelvlek niet tot het mentum doorloopt. Bij beter kijken blijkt dat de antenne niet met die van andere soorten is te verwarren. Wiederholm tekent de antenne in zijn boek *Species of the Holarctic region*. De determinatie is door Cranston en Moller Pillot gecontroleerd. Het is niet ondenkbaar dat de soort in het verleden over het hoofd is gezien.

Foto's: *Polypedilum nubifer*, Gulavlek, antenne en habitus.
(foto's Ton van Haaren, Grontmij|AquaSense, 2005)

Ecologie en verspreiding

De dichtstbijzijnde populatie van *P. nubifer* is in Zuid Frankrijk (mond. med. Moller Pillot), maar het is heel wel mogelijk is dat de soort zich in een paar etappes in Nederland heeft gevestigd. Een van de etappes zou genomen kunnen zijn in 2001 toen de soort ook al is opgevoerd in een natuurvriendelijke oever langs de Maas bij Swalmen. In dat onderzoek voor de Dienst Weg en Waterbouw is de soort met 1 exemplaar gerapporteerd. Helaas zijn de monsters niet meer beschikbaar. Wel opmerkelijk is dat de habitat zeer overeenkomstig is, namelijk een pas gegraven water met klei ondergrond. Het is waarschijnlijk dat de soort in Nederland een voorkeur heeft voor snel opwarmende wateren. De soort komt voor op de checklists (internet) van Slovenie, Roemenië, Italië en Frankrijk. Langton vond exuviae in Egypte en Algerije, dus mogelijk is de soort circummediterraan. Ook buiten Europa is de soort bekend in Zuid Korea, Oost Rusland, Australië, Japan en Hawaii. Ook in het Peipsi meer is de soort gevonden (mededeling Tarmo Timm).

Monsterpuntbeschrijving

De poel is in 2004 of 2005 gegraven en anno 2005 nog vrij kaal. De afmetingen zijn ongeveer 10 bij 20 meter, maar gezien de ingedroogde kleioevers, staat het water soms hoger. Om de poel is nog een zone afgegraven die plaatselijk vijf meter breed is. Deze zone is spaarzaam begroeid met pioniersvegetatie. Het wateroppervlak ligt ongeveer een halve meter beneden maaiveld niveau. In het water is de begroeiing beperkt tot een plukje Zomprus, een enkel exemplaar van de Grote waterweegbree. Onder water worden naast wat Schedefonteinkruid ook Gewoon Kransblad aangetroffen (zie foto).

Foto overzicht poel in weiland.

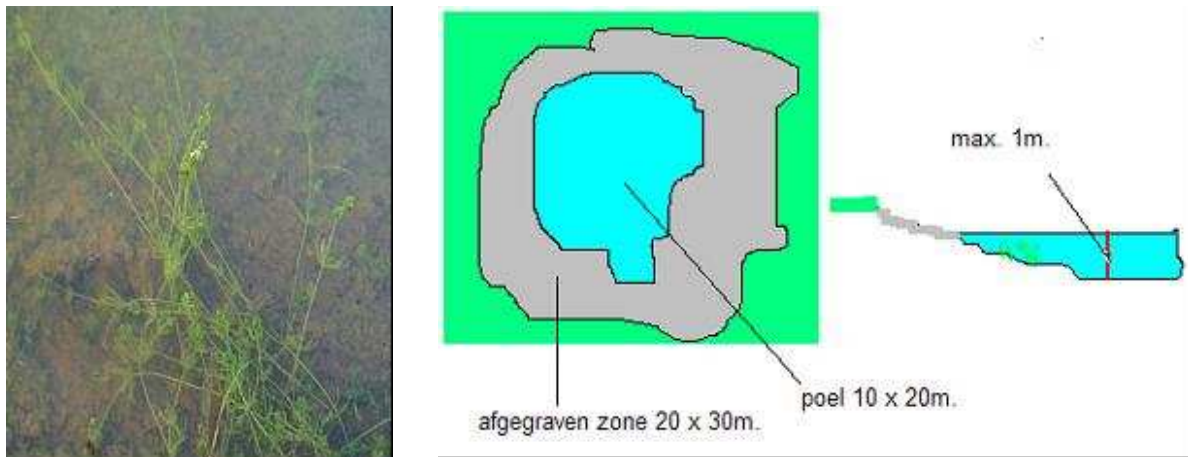

Foto kranwier en schematische weergave poel.

Naar aanleiding van de vondst in augustus 2005, is er half september een tweede veldbezoek gebracht, waarbij ook op exuvia's gemonsterd is. De determinaties staan in onderstaande tabel. In juni 2006 zijn opnieuw enkele tientallen larven verzameld in de poel, waarbij ongeveer dezelfde begeleidende soorten flora en fauna zijn gevonden als bij de monsternames in 2005.

Begeleidende soorten

Van het macrofaunamonster in de poel en het exuviaemonster is een mengmonster gemaakt. De exuvia's zijn kwalitatief uitgezocht. De monsters zijn in zijn geheel gedetermineerd. De resultaten staan in onderstaande tabel.

Tabel Resultaten determinaties in de Poel in weiland bij Cothen, Utrecht.

groep	soort	stadium	23-8-2005	6-9-2005
bloedzuigers	<i>Eprobodella octoculata</i>	adult	1	
	<i>Theromyzon tessulatum</i>	adult		6
chironomiden	<i>Ablabesmyia phatta</i>	larve		24
	<i>Chironomus</i>	exuviae		19
	<i>Cladotanytarsus</i>	larve	16	48
	<i>Cladotanytarsus atridorsum</i>	pop		36
	<i>Cryptochironomus obreptans</i>	exuviae		20
	<i>Cryptochironomus obreptans</i>	pop		12
	<i>Cryptochironomus obreptans-supplicans</i>	larve		24
	<i>Endochironomus albipennis</i>	exuviae		1
	<i>Endochironomus albipennis</i>	larve		12
	<i>Glyptotendipes pallens</i>	exuviae		2
	<i>Glyptotendipes paripes</i>	exuviae		2
	<i>Parachironomus arcuatus gr</i>	larve		108
	<i>Polypedilum</i>	juveniel	304	
	<i>Polypedilum nubeculosum</i>	larve	48	
	<i>Polypedilum nubifer</i>	exuviae		36
	<i>Polypedilum nubifer</i>	larve	816	1743
	<i>Polypedilum nubifer</i>	pop		36
	<i>Procladius</i>	larve	144	36
	<i>Procladius (Holotanypus)</i>	exuviae		3
diptera	Ceratopogonidae	larve	32	153
	<i>Chaoborus crystallinus</i>	larve		100
	<i>Chaoborus flavicans</i>	larve	16	282
	<i>Chaoborus obscuripes</i>	larve	160	500
	<i>Chrysops</i>	juveniel	5	
	<i>Chrysops relictus</i>	larve		3
haften	<i>Cloeon dipterum</i>	nymf		1
kevers	<i>Coelambus confluens</i>	adult		1
	<i>Coelambus confluens</i>	larve		3
	<i>Haliplus fluviatilis</i>	adult		1
	<i>Hydroglyphus pusillus</i>	adult	1	12
	<i>Laccobius</i>	larve		1
	<i>Laccophilus minutus</i>	adult		5
kokerjuffer	<i>Mystacides</i>	juveniel		2
	<i>Oecetis ochracea</i>	larve		21
libellen	Anisoptera	exuviae		5
	Libellulidae	juveniel		1
mijten	<i>Hydrachna</i>	juveniel		38
	<i>Hydrachna globosa</i>	adult		4
	<i>Hydrachna skorikowi</i>	adult		12
	<i>Hydrodroma despiciens</i>	adult		4
	<i>Limnesia maculata</i>	adult		4
slakken	<i>Lymnaea stagnalis</i>	adult	1	8
	<i>Radix ovata</i>	adult		8
	<i>Stagnicola palustris-complex</i>	adult		5
wantsen	<i>Notonecta viridis</i>	adult		1
	<i>Paracorixa concinna</i>	adult		1
	<i>Sigara lateralis</i>	man	1	
	<i>Sigara lateralis</i>	adult		12
	<i>Sigara lateralis</i>	nymf	2	4
totaal			1547	3360

Oproep

Omdat verwisseling met *P. nubeculosum* denkbaar is, roep ik een ieder op zijn/haar materiaal uit overeenkomstige habitats te checken of het toch niet deels om *P. nubifer* gaat temeer omdat de soorten naast elkaar blijken voor te komen.

Literatuur en websites

- Wiederholm, the Chironomidae of the holarctic region. Part 1
- <http://insects.ummz.lsa.umich.edu/~ethanbr/chiro/chklists/RussianEast.htm#Chironominae>
- HAMERLÍK, L. 2002. First record of *Labrundinia logipalpis* and *Polypedilum nubifer* (Diptera, Chironomidae) from Slovakia. *Biologia, Bratislava* 57: 602.
- Murray, DA, Hughes, SJ, Furse, MT, 2004.
New records of Chironomidae (Diptera: Insecta) from the Azores, Macaronesia WA
Annales de Limnologie [Ann. Limnol.]. Vol. 40, no. 1, pp. 33-42.
- The chironomid fauna of the Mediterranean region reviewed H. Laville¹ and F. Reiss
- (1) Laboratoire d'Hydrobiologie, URA CNRS 695, Université Paul Sabatier, 118, Route de Narbonne, F- 31062 Toulouse Cedex, France
- (2) Zoologische Staatssammlung, Münchhausenstrasse 21, D-8000 München, Germany

Met dank aan Henk Moller Pillot, David Tempelman en Ton van Haaren.

Vervolg symposium Kwaliteitsborging in de Hydrobiologie

Op **22 maart 2007** vindt er in Villa Sonsbeek te **Arnhem** de tweede discussiedag plaats over kwaliteitsborging in de hydrobiologie.

De belangstelling voor ecologische beoordeling van de waterkwaliteit is de laatste jaren sterk toegenomen. Vooral de introductie van de Europese Kaderrichtlijn water is hiervan de reden. Er is aanleiding om te discussiëren over het harmoniseren van de methoden van ecologische beoordeling. Behalve over monsterpunkeuzen en beoordelingsmethoden moet ook gesproken worden over de wijze waarop de bemonsteringen worden uitgevoerd (de technieken) en over de wijze waarop de genomen monsters worden geanalyseerd (de determinatie).

De tweede dag over kwaliteitsborging zal wederom in het teken staan van de kwaliteitsborging van de hydrobiologische analyses. In het ochtendgedeelte zal plenair gesproken worden over de huidige praktijk en over de gewenste ontwikkelingsrichtingen daarin.

In het middagprogramma zal aan de hand van praktijksituaties stap voor stap de analyse van de verschillende biologische "kwaliteitslementen" (vis, macrofauna, waterplanten, fytoplankton en fyto bentos) worden besproken. Om de interactie tussen de deelnemers beter mogelijk te maken zal dat in kleinere groepen gebeuren.

De dag heeft een sterk praktijkgericht karakter. Tot de doelgroepen behoren medewerkers van hydrobiologische laboratoria van waterbeheerders, drinkwaterbedrijven en adviesbureaus, alsmede kwaliteitsmedewerkers, laboratoriumhoofden en mensen die belast zijn met de rapportage over de ecologische toestand.

De dag wordt georganiseerd door de Werkgroep Ecologisch Waterbeheer (WEW), het Nederlands Normalisatieinstituut (NEN), het Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling (RIZA) en de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA).

Deze dag is een vervolg op de bijeenkomst van 23 maart 2006. Het verslag van deze eerste dag over kwaliteitsborging in de hydrobiologie is op deze website te lezen.

Voorafgaand aan deze eerste dag is een brochure gemaakt over kwaliteitsborging. Ook deze is te downloaden. Beide staan op: http://www.wew.nu/sub_tap.php

Met vriendelijke groet,
Lowie van Liere
(secretaris WEW)

Info Vermandel December 2006

Onze complete catalogus downloaden ?

Materialencatalogus 24 blz. in pdf.

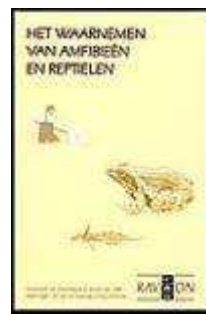
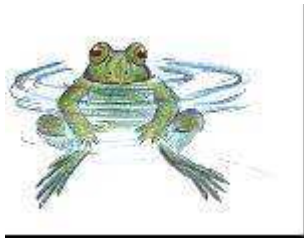
Insectenboekencatalogus 48 blz. in pdf.

Natuurcatalogus 20 blz. in pdf.

Ga naar www.vermandel.com

Vier nieuwe veldgidsen :

Herkenning zoetwatervissen 116 blz., ruim 150 tekeningen en 30 kleurenfoto's.	Euro 11,00
Het waarnemen van zoetwatervissen. 60 blz. met zwart-wit foto's en tekeningen.	Euro 6,00
Herkenning amfibieën en reptielen 144 blz., ruim 250 tekeningen en 34 kleurenfoto's.	Euro 11,00
Het waarnemen van amfibieën en reptielen. 60 blz. met zwart-wit foto's en tekeningen.	Euro 6,00

De herkennings- en waarnemingsdelen vormen voor zowel de zoetwatervissen als voor de amfibieën en reptielen een tweelingset: ze vullen elkaar aan.

De herkenningsdelen zijn sterk afgestemd op in het veld herkenbare kenmerken.

Het onderscheid van sterk gelijkende soorten krijgt veel aandacht.

Formaat en gewicht zijn geschikt voor rugzak of jaszak.

NIEUW en bijna uitverkocht.

Inschrijven voor tweede druk (febr. 2007) nu mogelijk.

Euro 23,50

Die Tagfalter Bayerns und Österreichs

Stettmer, Bräu, Gros & Wanninger 2006.

240 blz., waarvan 74 in kleur.

Het boek bevat ook ALLE Alpen-soorten !

Meer dan 200 inheemse soorten uit Beieren en Oostenrijk.

Een zeer handige veldgids waarbij zeer duidelijk

de onderscheidende kenmerken van

gelijkende soorten worden aangegeven.

